

סיכומי הדף היומי

ת"ר ושינתם שיהיו דברי תורה

מחודדים

בפיך (קידושין ל')

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שיינדל חיה חוה
אסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום זצ"ל נלב"ע
יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

לשמיעת הסיכומים: 0799-379-634

נא להתפלל עבור פינחס בן פייגא מרים

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט
ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל
נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

שבת קודש פרשת חיי-שרה - כ"ה חשוון תשע"ז

דבר המערכת

כי נר מצוה ותורה אור

לימוד דף היומי בשבועיים הבאים עוסקת בסדר השקאת הסוטה מי המרים והתוצאות הנוראות מכך, אחד מן הדינים הוא שיש לבא ולראות וללמוד מכך (ז'), ומה עלינו ללמוד?

בדף כ' אם הייתה לה זכות הייתה תולה לה, ושם כ"א. זכות דמאי אילימא זכות דתורה הא אינה מצווה ועושה אלא זכות דמצוה, זכות דמצוה מי מגנה כולי האי והתניא את זו דרש רבי מנחם בר יוסי 'כי נר מצוה ותורה אור' תלה הכתוב את המצוה בנר לומר לך מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה, ואת התורה לאור לומר לך מה אור מאיר לעולם אף תורה, משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה ומתיירא מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ומחיה רעה ומן הליסטין ואינו יודע באיזה דרך מהלך נזדמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים כיון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסטין ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם, לעולם זכות תורה בשכר שטורחות על בניהן להביאן לבית הספר וממתינות לבעליהן עד שבאים מבית המדרש חולקים השכר עימם.

הסוטה עם כל מעשיה הרעים ואין המצות שעשתה מגינה עליה, אך תורה ואורה כן מגינה עליה, ומסלקת ממנה יסורים, מעט ממאור התורה דוחה הרבה חושך, אבל לא בלימוד תורה זכותה לאור התורה אלא יגיעה וטירחא לתורה היא היא המביאה אור התורה.

וכאן המקום לפרסם את דברי הגאון מורינו הרב ר' חיים קנייבסקי שליט"א שציוה למסור שעם גודל מעלת לימוד דף היומי אך אם לא מחדדים את הלימוד אינם יוצאים מצות תלמוד תורה כדן, וציוה לפרסם בשמו שבזכות זה של הוספה עוד כמה דקות לחזור ולחזור ולסכם הלימוד יזכו אלו העושים כך להצלחה בכל עניניהם - אור התורה מגנא ומצלא ומביאה הצלחה.

ובהמשך הסוגיא מאי פרשת דרכים שעליה נאמר דניצל מכולם - מר זוטרא אמר זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא - מי שמטריח עצמו להבהיר ולברר לימודו ובהירות הוא זה שניצל מכולם.

וכתבו בתוס' שתלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא ניצל גם מיצה"ר דתורתו אומנותו ועוסק בה ומהרהר כל שעה ואינו הולך ד' אמות בלא תורה עכ"ד, רק זה דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא דמשנתו סדורה הוא המסוגל להרהר בתורה כל שעה וניצל מכולם.

תורה מגנא ומצלא

דף י"ב ע"א

'וכלב בן חצרון הוליד את עזובה ואת יריעות ואלה בניה ישר ושובב וארדון', אביו של כלב נקרא 'חצרון' ומה שנכתב בתורה 'כלב בן יפונה' - שפנה מעצת מרגלים. 'עזובה' - זו מרים, שעזבה כל בחורי ישראל מלשאת אותה, שמתחילתה הייתה חולנית. 'הוליד' - שנשאה כלב לשם שמים (שהרי הייתה חולנית), משום שבדק באחיה משה ואהרן, וכל הנושא אשה לשם שמים כאילו ילדה. 'יריעות' - שהיו פניה דומים ליריעות בלא תואר אדמומית. 'ואלה בניה' - היינו בעלה שבנאה כשאר נשים בנשואין. 'ישר' - שישר עצמו מלטעות טעות המרגלים. 'שובב' - ששייב עצמו ומרד בעצתם, 'ארדון' - שרדה ביצרו, או שהיו פניה דומים לורד.

'וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב' - 'כלב' היה בן 'חצרון', ואמו נשאה את 'קנז', ו'עתניאל' אחיו מאמו.

'ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים חלאה ונערה': 'אשחור' - זה כלב, שהושחרו פניו בתעניות הרבה שינצל מעצת מרגלים. 'אבי' - שנעשה למרים כאב להתעסק ברפואות ומזונות הצריכים לחולה. 'תקוע' - שתקע לבו לאביו שבשמים שלא להיות בעצת מרגלים. 'היו שתי נשים' - מרים כשתי נשים, בתחילה 'חלאה', ולבסוף 'נערה' - שנרפאת מחליה וחזרה בתואר פנים כנערה.

'ובני חלאה צרת וצהר ואתנן': 'בני חלאה' - מרים נבנית ונרפאת ונעשתה צרה לחברותיה שהתקנאו ביפיה, 'צהר' - שהיו פניה דומים כצהריים, 'אתנן' - שכל הרואה אותה מביא אתנן לאשתו.

'ג' גזירות גזר פרעה - בתחילה 'אם בן הוא והמתן אותו', אח"כ 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו', ולבסוף - אף על עמו גזר.

'וילך איש מבית לוי' - הלך בעצת בתו, שעמרם גדול הדור גירש אשתו מפני גזירת פרעה וכן עשו כולם. אמרה לו בתו: גזירתך קשה משל פרעה, שאתה גוזר גם על הנקבות, וגם לעולם הבא, כיון שאינם נולדים.

'ויקח את בת לוי', ולא 'ויחזיר' - שעשה לה מעשה ליקוחים, הושיבה באפיריון, ואהרן ומרים מרקדים לפניו, ומלאכי השרת אמרו 'אם הבנים שמחה'.

נקראת 'בת לוי' - אף שהייתה בת ק"ל, שהרי יוכבד הורתה בדרך ולידתה בין החומות, אלא שנולדה בה סימני נערות.

'ותהר האשה ותלד בן' - נאמר כאן 'ותהר' אף שהייתה מעוברת עמו ג' חדשים קודם שגירשה, כדי להקיש הורתה ללידתה שהייתה בלי צער, שנשים צדקניות לא היו בקללתה של חוה.

'ותרא אותו כי טוב הוא' - נחלקו אם שמו 'טוב', או שמו 'טוביה', או שראתה ברוח הקודש שהגון לנבואה, או שנולד מהול, או שנתמלא הבית כולו אור.

'ותצפנהו ג' ירחים' - בדקו אחריה מצריים ט' חדשים משהחזירה, שלא ידעו שהייתה מעוברת ג' חדשים מקודם.

'ולא יכלה עוד הצפינו' - כששמעו שנולד תינוק הביאו לביתו תינוק אחר לצעוק, שדרך תינוק לצעוק כששומע קול תינוק חבירו.

'ותקח לו תיבת גומא' - שצדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם, שאין פושטים ידיהם בגזל. או משום שדבר רך עומד בפני רך וקשה.

'ותחמרה בחומר ובזפת' - חומר מבפנים וזפת מבחוץ, שלא יריח הצדיק ריח רע.

סיכומי התוספות

א. מבחוץ ממש לא זיפפה, כדי שתהא דומה לקנה היאור ולא יבחינו בה, אלא הכל מבפנים - זיפפה, ועל הזפת מרחח חמר.

'ותשם בסוף' - נחלקו אם בים סוף או באגם.

דף י"ב ע"ב

'ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור' - לטבול לשם גירות.

'ונערותיה הולכות על יד היאור' - 'הליכה' היא לשון מיתה, אמרו לה: מלך בשר ודם גוזר גזירה, אפילו אם אין כל העולם מקיימים אותה, בניו ובני ביתו מקיימים אותה. בא גבריאל וחבטן בקרקע.

'ותשלח את אמתה' - נחלקו אם היינו ידה שנתשתרבה, וכן מצינו בשינוי של עוג שנאמר 'שיני רשעים שברת' - שרבתה. או היינו שפחתה, ואף שגבריאל חבטן, שייר אחת, שאין דרך ארץ לבת מלך לעמוד לבד.

'ותפתח ותראהו את הילד', ולא 'ותרא' - שראתה עמו שכינה.

נאמר 'את הילד' ונאמר 'זהנה נער בכה' - נחלקו אם הוא ילד וקולו כנער, או שעשתה לו אמו חופת נעורים, שמא לא תזכה לראות את חופתו.

'ותאמר מילדי העברים זה' - שראתה מהול, ונתנבאה שלא מדעתה - זה נופל ליאור ואין אחר נופל, שאותו יום בטלה גזרתם.

אצטגניני פרעה ראו שמושיע ישראל ילקה על המים, ולכן גזרו 'כל הבן הילוד היאורה תשליכהו', ולא ידעו שעל מי מריבה ילקה.

אמר משה לשש מאות אלף 'רגלי' (מלשון 'בשבילי') - בשבילי נצלתם כולכם, שנתבטלה הגזירה שכל הבן הילוד היאורה תשליכהו, שכשהטילו ליאור ושוב לא ראו אצטגניני פרעה הסימן שמושיעם ילקה במים נתבטלה הגזירה?

יום שניצל משה מן המים: "א כ"א ניסן, שנולד בז' אדר, ונתעברה השנה, ותצפנהו ג' חדשים - רובו של ראשון, ואחרון, ואמצעי שלם. ואמרו מלאכי השרת: רבש"ע, מי שעתיד לומר שירה ביום זה ילקה ביום זה. וי"א ו' סיון היה, ואמרו מלאכי השרת: רבש"ע, מי שעתיד לקבל התורה מהר סיני ביום זה ילקה.

'ותאמר אחותו אל בת פרעה, האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות' - שהחזירוהו על כל המצריות ולא ינק, שפה שעתיד לדבר עם השכינה ינק דבר טמא?

'ותאמר לה בת פרעה לכי, ותלך העלמה' - שהלכה בזריות כעלמה, או שהעלימה דבריה מלומר שהיא אחותו.

'הליכי את הילד הזה' - הא שליכי, מתנבאת ואינה יודעת.

'ואני אתן את שכרך' - לא דיים לצדיקים שמחזירים להם אבדתם, אלא שנותנים להם שכרם.

יום ראשון פרשת תולדות - כ"ו חשוון תשע"ו

דף י"ג ע"א

'ותקח מרים הנביאה אחות אהרן' - שהייתה מתנבאת כשהיא אחות אהרן: עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל. כשנולד משה נתמלא כל הבית כולה אורה, עמד אביה ונשקה על ראשה, וכיון שהטילוהו ליאור טפח על ראשה, והיינו 'ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו' - לידע מה יהא בסוף נבואתה.

תחילה נאמר 'ויעל יוסף לקבור את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה', ואחריהם נזכרו 'וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו, ובשיבתם נזכרו קודם - 'וישב יוסף מצרימה, הוא ואחיו וכל העולים אתו', - שבתחילה לא ראו כבודם ולא נהגו בהם כבוד, לבסוף ראו כבודם ונהגו בהם כבוד.

'ויבואו עד גורן האטד' - תלו כתריהם בארונו של יעקב כגורן המוקף בגדר של קוצים.

'ויספדו שם מספד גדול וכבד מאוד' - אפילו סוסים וחמורים (הלבישום שחורים כאילו גם הם בוכים. מהרש"א).

עשיו עיכב מלקבור יעקב במערת המכפילה, שלא היה מקום אלא לד' זוגות, ולכן נקראת 'קריית ארבע' - אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, ויעקב קבר שם לאה ונשאר המקום השמיני לעשיו, שלא מכר ליעקב רק חלק הבכורה ולא חלק הפשוט.

סיכומי התוספות

ואמרו לעשיו שמכר לו חלקו, שנאמר 'בקברי אשר כריתי לי' - לשון מכירה. אמר להם שיביאו שטר המכירה. נפתלי שהיה קל כאיילה רץ להביאו ממצרים. חושים בן דן לא רצה שיעקב יהא מוטל בבזיון עד שישוב נפתלי, והכה ראשו של עשיו, חייך יעקב, ונתקיימה נבואתה של רבקה 'למה אשכל גם שניכם יום אחד' - שנקברו ביום אחד.

אחיו של יוסף הניחוהו להיות עיקר העוסק בקבורת יעקב - שכבודו שיעסקו בו מלך יותר מהדיוטות.

כמה חביבות המצוות על משה רבינו - שכולם עסקו בביזת מצרים, והוא נתעסק בארונו של יוסף, כאמור 'חכם לב יקח מצוות'.

משה ידע היכן נקבר יוסף: שסרח בת אשר נשתיירה מאותו דור, והגידה ששמו אותו בארון מתכת בנילוס כדי שיתברכו מימיו. עמד משה על שפת נילוס ואמר: 'יוסף יוסף, הגיע העת שנשבע הקב"ה שאני גואל אתכם, והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל, אם אתה מראה עצמך מוטב, ואם לאו הרי אנו מנוקין משבועתך', מיד צף ארונו, ומצינו שברזל צף על המים באלישע תלמידו של אליהו תלמידו של משה, ק"ו מפני משה עצמו. וי"א שהיה יוסף קבור בקברי המלכים, ומשה אמר כנ"ל ליד הקברים, ונדעזע ארונו של יוסף.

כל השנים שהיו ישראל במדבר - הלך ארונו של יוסף עם ארונו של שכינה, ואמרו: קיים זה מה שכתוב בזה.

אילו לא עסק משה ביוסף היו ישראל עוסקים בו, וכמו שהתעסקו בו אחר שנפטר משה, וגם בניו רצו שישראל יעסקו בו משום שכבודו במרוכים יותר ממועטים, אבל ישראל אמרו שיעסקו בו משה - שכבודו בגדולים יותר מקטנים.

יוסף נקבר בשכם - שמשם גנבוהו, ולשם החזירו האבדה.

כל העושה דבר ולא גמריו ובא אחר וגמריו - מעלה הכתוב עשייתו על הגומר, כאמור 'ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל' אע"פ שמשוה העלו. ואף מורידים אותו מגדולתו - שיהודה התחיל בהצלת יוסף ולא גמרה, ונאמר 'וירד יהודה', ואף קובר אשתו ובניו כיהודה.

נקרא יוסף 'עצמות' בחייו - מפני שלא מיחה בכבוד אביו כשאמרו לו אחיו 'עבדך אבינו'.

יוסף מת לפני אחיו - לפי שהנהיג עצמו ברבנות.

'ויוסף הורד מצרימה' - שהוריד אצטגניני פרעה מגדולתם, כשפתר החלום שהם לא פתרו.

'ויקנהו פוטיפר סריס פרעה' - שקנאו לעצמו, ובא גבריאל וסירסו, ולכן נקרא 'פוטיפרע'.

'ויאמר ה' אלי (למשה) רב לך': א. משום שאמר לבני מחלקותו 'רב לכם בני לוי', והקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה - נענש ב'רב לך'. ב. 'רב יש לך' - הגיע זמן מלכותו של יהושע. ג. אל תרבה בבקשה, שלא יאמרו הרב כמה קשה ותלמיד כמה סרבן.

'ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנוכי היום' - היום מלאו ימי ושנותי, שהקב"ה משלים שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחודש לחודש.

'לא אוכל עוד לצאת ולבא' - בדברי תורה, שנסתתמו ממנו שערי חכמה, אבל בגופו היה יכול לצאת ולבא, שנאמר 'לא נס לחה', ונאמר 'ויעל משה אל הר נבו', ושתים עשרה מעלות היו שם ופסעם בפסיעה אחת.

'וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד' - אותו יום היה של זוג, תחילת היום משה, וסוף היום יהושע.

'ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו' - נבו' בחלקו של ראובן, וקבור בחלקו של גד, ומחלקו של ראובן עד חלקו של גד ד' מילין - שהיה משה מוטל בכנפי שכינה ומלאכי השרת אומרים: 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל', והקב"ה אומר: 'מי יקום לי עם מרעים מי יתייצב לי עם פועלי און', או 'מי כהחכם ומי יודע פשר

ג. אך עצם גזירת המיתה לא היתה מחמת משה, שכבר קודם לכן גזר 'אם בן הוא והמתן אותו' משום 'ונלחם בנו' ודרך אנשים להלחם, ואחר דברי האיטצגנינים גזר להשליכם לים.

ד. אך לא שאל את נכדי יוסף - מכיר ויאיר בן מנשה, שנולדו בימי יעקב והיו מבאי הארץ, כיון שסוד הגאולה נמסר לסרח, שזקני ישראל נמלכו עמה האם להאמין למשה, ואמרה להם: מה לשון אמר לכם המושיע הזה, אמרו לה: 'פקוד פקדתי', אמרה להם: א"כ הוא הוא. לכן גם משה שאל אותה על ארונו של יוסף.

דבר', או 'החכמה מאין תמצא', או 'וימת שם משה', או 'וימת שם משה ספרא רבה ד'ישראל'.

רבי אליעזר הגדול אומר: "ב מיל על י"ב מיל כנגד מחנה ישראל, בת קול משמיעה: 'וימת משה ספרא רבה ד'ישראל'.

'א שלא מת משה, אלא מה להלן עומד ומשמש, אף כאן עומד ומשמש.

יום שני פרשת תולדות - כ"ז חשוון תשע"ז

דף י"ד ע"א

'ויקבר אותו בגיא בארץ מואב מול בית פעור' - סימן בתוך סימן, ואעפ"כ 'ולא ידע איש את קבורתו'.

מלכות הרשעה שלחה למושל בית פעור: הראנו היכן משה קבור. לעומדים למטה נדמה שהוא למעלה, ולעומדים למעלה נדמה שהוא למטה.

אף משה רבינו אינו יודע היכן קבור, שנאמר 'ולא ידע איש את קבורתו', ומשה נקרא 'איש' (האלוקים).

משה נקבר אצל בית פעור - כדי לכפר על מעשה פעור'.

'אחר ה' אלוקיכם תלכו' - הלך אחר מידותיו, מה הוא מלביש ערומים - שנאמר 'ויעש ה' אלוקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם', ביקר חולים - שנאמר 'וירא אליו ה'', ניחם אבלים - שנאמר 'ויהי אחרי מות אברהם ויברך את יצחק בנו', קבר מתים - שנאמר 'ויקבור אותו בגיא', אף אתה עשה כן.

'כתנות עור' - נחלקו אם היינו צמר הבא מן העור, או פשתן שהעור נהנה ממנו.

תורה תחילתה גמילות חסדים - 'ויעש ה' אלוקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם', וסופה גמ"ח - 'ויקבור אותו בגיא'.

נתאזה משה רבינו להכנס לארץ ישראל - שהרבה מצוות נצטוו ישראל שאין מתקיימים אלא בארץ ישראל, ורצה שיתקיימו על ידו. אמר לו הקב"ה: כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך כאילו עשיתם.

נאמר על משה: 'לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת אשר הערה למות נפשו ואת פושעים נמנה והוא חטא רבים נשא ולפושעים יפגיע', 'לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל' - כאברהם יצחק ויעקב העצומים בתורה ובמצוות, 'אשר הערה למות נפשו' - שמסר עצמו למיתה ('ואם אין מחני נא'), 'ואת פושעים נמנה' - שנמנה עם מתי מדבר, 'והוא חטא רבים נשא' - שכיפר על מעשה עגל, 'ולפושעים יפגיע' - שביקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה.

הדרן עלך המקנא לאשתו

פרק שני - היה מביא

הבעל מביא מנחתה בסל של נצרי דקל, ונותנה על ידיה כדי לייגעה שתחזור בה'. לרבי אליעזר - מפני שהתורה חסה עליה שלא תיבדק, ולא משום שלא תימחק המגילה, שסובר שמשקה ואח"כ מקריב מנחתה, אך אינה נבדקת עד שתקרב מנחתה'.

דף י"ד ע"ב

כל המנחות אדם מביאה מביתו בקלות כסף וזהב הראויים לכלי שרת, אבל מנחת סוטה מביאה בכפיפה מצרית שאינה ראויה לכלי שרת, שאפילו לרבי יוסי בר יהודה הסובר שכלי עץ כשרים לכלי שרת, היינו דווקא בחשובים ולא בפחותים, שנתמעטו מ'הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך'.

כל המנחות טעונות שמן ולבונה, ומנחת סוטה אינה טעונה שמן

ולבונה. כל המנחות באות מחיטים וזו משעורים, ואף שגם מנחת העומר באה משעורים אמנם באה גרש מנופה ב"ג נפה, אך מנחת סוטה באה קמח שהכל מעורב. לרובן גמליאל: כשם שמעשיה מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה.

סדר מנחות: מביאה מתוך ביתו בקלות כסף וזהב, ונותנה בעזרה בכלי שרת לקדשה (ואם קידוש כלי נעשה אף בלא דעת - הכוונה שמכניסה כדי לקדשה, ולא שצריך כוונה לכך), הזר נותן עליה שמנה ולבונתה, ומוליכה אצל כהן, והכהן מוליכה אל המזבח ומגישה אליו - לת"ק מגישה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן, שנאמר 'לפני ה' שהוא צד מערב, ונאמר 'אל פני המזבח' שהוא בדרום. לרבי אלעזר מגישה בקרן דרומית מערבית בדרומה של קרן ולא בחודה שבזוית הקרן, שסובר שכל המזבח היה בצד צפון, ונמצא שכל צד דרום היה כנגד ההיכל, והקרן היא לפני ה'. ואין צריך הגשת המנחה עצמה שהסולת תגע במזבח אלא שהכלי יגע במזבח. מסלק הלבונה לצד אחד, שאם יקמוץ עם הלבונה פסול. קומוץ ממקום שנתרבה השמן, ונותן הקומוץ בכלי שרת לקדשו, אף שכבר נתקדשה המנחה פעם אחת, וכן מצינו בדם הקרבן שאף שכבר קידשו הסכין שהוא כלי שרת, צריך לקבל הדם בכלי שרת. מלקט את הלבונה ונותנה על הקומוץ, מולחו, ומעלהו בכלי שרת להקטירו על המזבח.

יום שלישי פרשת תולדות - כ"ח חשוון תשע"ז

דף ט"ו ע"א

קרב הקומוץ שייריה נאכלים, לרבי חנינא - משתשלוט בו האור ואפילו מעט, לרבי יוחנן - משתצית האור ברובו.

רשאים הכהנים ליתן לתוך השיריים יין ושמן ודבש, שנאמר במתנות כהונה 'למשחה' - לשון גדולה, כדרך שהמלכים אוכלים, אך אסורים להחמיץ השיריים, שנאמר 'לא תאפה חמץ, חלקם' - אפילו חלקם של כהנים.

כל המנחות טעונות שמן ולבונה, מנחת חוטא - אף שאינה טעונה שמן ולבונה באה מחיטים ומהסולת. מנחת העומר - אף שבאה משעורים, טעונה שמן ולבונה ובאה גרש. אבל של סוטה אינה טעונה שמן ולבונה ובאה משעורים ומהקמח.

באמת היתה צריכה מנחת חוטא להיות טעונה שמן ולבונה, וחטאת חלב נסכים, שלא יהא חוטא נשכר - אלא פטרות התורה כדי שלא יהא קרבנו מהודר, ולכן חטאת ואשם מצורע טעונים נסכים לפי שאין באים על חטא, ואף שנגעים באים מחמת חטאים - כבר נתכפרו ע"י הנגע, והקרבן בא להתירו לקדשים.

לרבי אלעזר הקפר חטאת נזיר היא חטאת חוטא - שציער עצמו מן היין, ולכן אינה טעונה נסכים'.

מנחת סוטה באה מן השעורים שהן מאכל בהמה - לרובן גמליאל: לפי שהאכילתו מעדני עולם, לחכמים - לפי שמעשיה מעשה בהמה.

דף ט"ו ע"ב

כהן מביא כוס חרס לתת לתוכה מים, לרבי ישמעאל חדשה הייתה, שנאמר במצורע 'ושחט את הציפור האחת אל כלי חרש על מים חיים' - הכלי כמים חיים, שלא נעשתה בהן מלאכה, ולמדים סוטה ממצורע - להוה אמינא: מגזירה שוה, למסקנא: נאמר בסוטה 'ולקח הכהן מים קדושים בכלי חרש', ולא 'כלי חרש', משמע כלי שאמרתי כבר.

מי כפור - לרבי ישמעאל מי מעיין, לחכמים משאר מימות הם. הושחרו פני כלי חרס על ידי האור - פסול אף לחכמים, שלמדים כלי סוטה ממי סוטה שלא נשתנו'.

סיכומי התוספות

- במדרש: בכל שנה כשמגיע הזמן שחטאו ישראל בבנות מואב, בית פעור עולה למעלה כדי לקטרט ולהזכיר עוון, וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע, שמשא רבינו שקעו בקרקע עד חוטמו, וכל שעה שעולה חוזר ונשקע למקום ששקעו משה רבינו.
- יש שינוי בין סדר סוטה שבתורה לבין זה שבמשנה, ולא ידענו מדוע שינה התנא, ואיזה סדר העיקר.
- שמונת על ידיה עד גמר כל הסדר. ומה שנתן התנא טעם אין זה משום שהוא דורש 'טעמא דקרא', שזהו רק מי שמחמת הטעם שדורש משנה את הדין.
- וחולק רבי אליעזר על מה ששינונו להלן שאחר שנמחקה מגילה מאיימים אליה שתשתה. והסובר שמאיימים סובר ששותה אחר הקרבת המנחה.
- מבואר שאף נזיר טהור נקרא חוטא, וכן משמע בעוד מקומות, אך בכמה מקומות משמע שרק נזיר טמא נקרא חוטא.
- שאף שמי כפור, גם אם כבר קידש מהן ידיו - הדחת ידיים אינה נחשבת מלאכה.
- גזירה שוה שאינה מופנה כל עיקר לרבי ישמעאל למידין ומשיבין לרבי יהודה אין למידין כל עיקר.
- אסמכתא היא, שהפסול הוא רק מדרבנן, שהרי לחכמים מי הכיור כשרים במי מקוה, והן כשרים בשינוי מראה.

איבעיא: הושחרו פני כלי חרס, והחזירם לכבשן האש ונתלבנו - אם כשרים, או כיון שנדחו נדחו.

עץ ארז ואזוב ושני תולעת שנתעקמו במשאווי - פסולים, ואין מועיל לחזור וליישרם, משום שהתקלפה קליפתם (אבל מלאכה אינה פוסלת בהם²).

הכהן נותן לתוך הכלי חרס מים מן הכיור, לת"ק: חצי לוג, לרבי יהודה: רביעית, כשם שרבי יהודה ממעט בכתב כך ממעט במים.

נכנס להיכל ופונה לימינו - שכל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין.

מקום היה ניכר ברצפת ההיכל אמה על אמה, וטבלא של שיש וטבעת קבועה בה, מגביהה ונוטל עפר מתחתיה בשיעור שיראה וניכר על המים ולא יבלע בהם.

זמן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן - לאיסי בן מנחם: יש שם קרקע יטול משם ולא מבחוץ, אין שם - אין צריך לחפור בקרדומות, אלא יתקן מבחוץ ויכניס. לת"ק: כיון שלא נאמר 'מקרקע המשכן יקח', אין צריך להניח על קרקע ההיכל אלא יתקן בחוץ ויכניס. לאיסי בן יהודה: 'קרקע' - להביא קרקע (שילה נוב וגבעון ו) בית עולמים³ (שהוצרך ריבוי מאחר שנקרא 'מקדש', ובפסוק נאמר 'משכן'⁴).

יום רביעי פרשת תולדות - כ"ט חשוון תשע"ו

דף י"ז ע"א

כיסוי הדם שנאמר שיש לעשותו בעפר - לבית הלל אפר קרוי עפר, לבית שמאי אינו נקרא עפר, אלא עפר שריפה, ואינו כשר לכיסוי. איבעיא כשאין עפר בקרקע המשכן האם לשיטת בית הלל אי אפשר ליטול אפר, כיון שנאמר 'בקרקע המשכן', או שאפשר, שהפסוק בא לדרשה (כנ"ל ט"ו):

רבי ישמעאל אמר: בג' מקומות הלכה למשה מסיני עוקרת הפסוק - בכיסוי הדם נאמר 'עפר' והלכה בכל דבר המגדל צמחים. באיסור תגלחת נזיר נאמר 'תער לא יעבור על ראשו', והלכה בכל דבר. בכתבת גט נאמר 'ספר כריתות', והלכה בכל דבר.

בתגלחת שניה של מצורע (ביום השביעי לספרו) נאמר 'זיהיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו ואת כל שערו יגלח' - רבי ישמעאל דרש 'כלל ופרט וכלל' שאין אתה דן אלא כעין הפרט - מפורש מקום כינוס שער ונראה, ריבה שיער רגליים ומיעט שיער בית השחי וכל הגוף. רבי עקיבא דרש 'ריבוי מיעוט וריבוי ריבה הכל, ומיעט דבר אחד - שיער שבתוך החוטם, ושאר כל הגוף מגלח כתגלחת הראשונה של מצורע.

דף ט"ז ע"ב

ברייטא: אין שם עפר - מביא רקבובית ירק ונותנו על קרקע המשכן והמקום מקדשו, ונותנו בתוך המים, ואין ראייה שגם אפר כשר, שדווקא ירק הוא בכלל עפר.

ג' צריכין שיראו - עפר סוטה במים, אפר פרה במים, ורוק יבמה לעיני הדיינים. לרבי ישמעאל אף דם ציפור של מצורע צריך שיהא ניכר במים, שנאמר 'וטבל... בדם... על מים', והיינו מים שדם ציפור ניכר בהן, והוא רביעיית⁵, ששיערו חכמים בציפור דרור, שאף הגדולה ביותר אינה מדחה רביעית מים, ואף הקטנה ביותר אין רביעית מים מדחים דמה.

סיכומי התוספות

י. בתוספתא מבואר שגם מלאכה פוסלת.

הקדים בסוטה עפר למים: לחכמים - פסול, שנאמר 'ונתן (העפר) אל המים'. לרבי שמעון - כשר, מגזירה שוה לאפר פרה, ושם נאמר 'ונתן עליו מים חיים אל כלי' - 'עליו' משמע אפר קודם, 'אל כלי' משמע מים קודם, רצה זה קודם ורצה זה קודם (אך למדים מסוטה שלכתחילה יתן מים קודם). לחכמים גם בפרה דווקא מים קודם, שבכל מקום מכשיר למעלה, וכן כאן עפר המכשיר למעלה.

יום חמישי פרשת תולדות - ל' חשוון תשע"ו

דף י"ז ע"א

ו'כתב את האלות האלה הכהן בספר':

לרבי מאיר: 'אלות' אלות ממש - 'יתן ה' אותך... ובאו המים...', ה' של 'האלות' לרבות קללות הבאות מחמת ברכות - 'ואם לא שכב...'. ואף שבכל מקום סובר רבי מאיר שאין אומרים מכלל לאו אתה שומע הן - האמור 'ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי' נדרש - אם נטמאת חנקי. 'אלה' - למעט אלות שבמשנה תורה, ה' של 'האלה' - למעט צוואות (והשביע הכהן) וקבלות (אמו).

לרבי יוסי: משהתחיל לכתוב 'אם לא שכב' לא היה מפסיק עד 'אמן אמן'. שדרש 'את' לרבות צוואות וקבלות.

לרבי יהודה: כותב רק האלות, ש'האלות' - למעט קללות מחמת ברכות, 'האלה' - למעט צוואות וקבלות.

איש ואשה זכו - שכינה ביניהם, לא זכו - אש אוכלתם, ואש של האשה ממחרת לפרוע משל האיש, שאותיות 'אש' מחוברות בלא שם ביניהם.

רמז עפר לסוטה: זכתה - יוצא ממנה בן כאברהם אבינו, שאמר 'ואנוכי עפר ואפר', לא זכתה - תחזור לעפרה.

בשכר שאמר אברהם אבינו 'ואנוכי עפר ואפר' - זכו בניו למצות אפר פרה ועפר סוטה (אבל עפר כיסוי הדם הוא הכשר מצוה ואין כאן הנאת קיבול שכר).

בשכר שאמר אברהם אבינו 'מחוט ועד שרוך נעל' והבריח עצמו מגזל - זכו בניו לחוט של תכלת הדומה לכסא הכבוד, ורצועה של תפילין שנאמר בהם 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'.

טעם חוט תכלת בציצית - שתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד. שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני השכינה.

דף י"ז ע"ב

אינו כותב על הלוח של עץ, או נייר של עשבים, או עור שאינו מעובד, אלא על מגילה של קלף, שנאמר 'בספר'⁶.

אינו כותב בקומוס ובקנקנתום, ולא בכל דבר הרושם, אלא בדיו, שנאמר 'ומחה' - כתב שיכול לימחות⁷.

מגילת סוטה שנכתבה בלילה - פסולה, מגזירה שוה למשפט⁸.

כתבה למפרע פסולה, ואפילו רק חלק ממנה, שנאמר 'ו'כתב האלות האלה' - כפי שהם סדורים בפרשה.

כתבה קודם שתקבל עליה שבועה - פסולה, שנאמר 'והשביע', ואחר כך 'ו'כתב'⁹.

כתבה איגרת בלא שרטוט - פסולה, שנאמר 'בספר', והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט¹⁰.

יג. רש"י גרס רק 'בית עולמים', ששילה אין צריך ריבוי שהרי משכן היה, ובנוב וגבעון אין משקין סוטה, שאין מקריבים שם חובת יחיד שאין קבוע לה זמן. ויש ליישב הגירסא שלפנינו, שאיסי בן יהודה סובר כרבי יהודה שכל הקרב באהל מועד קרב בבמת ציבור.

יד. לר"י: גם בית המקדש נקרא משכן, אלא נצרך ריבוי משום שנאמר 'קרקע' ושם היה רצפה.

טו. שרק בהם ניכר ממשות דם, אבל מראית דם ניכר אף בהרבה יותר.

ו. חכמים חולקים שלכתחילה מביא חצי לוג, אך מודים שאם רוצה יכול להביא רביעית.

טז. וגט נכתב על כל דבר אף שנאמר 'ספר' - שדורשים כלל ופרט וכלל, או משום שנאמר 'ו'כתב' שני פעמים.

יז. ירושלמי: א. אין כותבים פרשת סוטה על עור בהמה טמאה, שמה תאמר איני שותה ונמצא השם גנוז על עור בהמה טמאה. ב. רבי הסתפק אם מגילת סוטה מטמאה את הידיים ככתבי הקודש. לרבי יוסי אינה מטמאה, שניתנה למחיקה ואין בה קדושה.

יח. אך לא יכתוב במי פירות וכדו' - שנאמר 'ו'כתב'.

יח. לתוס': נלמד מדיני נפשות, וא"כ צריך בין תחילת דין ובין סופו ביום. ומרש"י משמע שהיינו כמשפט ירושה וכדיני ממונות, שגמר דין כשר בלילה.

יט. וירושלמי מחלוקת אם משיב קודם או כותב קודם.

כ. ואמנם בלא זה אסור לכתוב ג' תיבות מפסוק בלא שרטוט (ומה שתפילין אין משרטטים הוא מהלכה למשה מסיני. ומה שכותבים שלא לשם פסוק א"צ שרטוט), אמנם מ'ספר' למדים שאם כתבה בלי שרטוט המגילה פסולה ולא היו המים בודקים. ויש לעיין אם מועיל שרטוט אחר כתיבה.

דף י"ח ע"א

כתב מגילת סוטה על שני דפים כספר תורה הנכתבת עמודים עמודים - פסולה^א.

כתב אות אחת ומחקה במים, אות אחת ומחקה, עד שהשלים כולה - פסולה, שנאמר 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת'.

איבעיא: כתב ב' מגילות לשתי סוטות, ומחקן בכוס אחת - אם כשרה, משום שנכתבה לשמה, או פסולה משום שצריך גם מחיקה לשמה. ואם נאמר שצריך גם מחיקה לשמה - מחקן בשתי כוסות ועירבן, האם צריך שכל אחת תשתה מחיקת מגילתה. אם תאמר שצריך - חזר וחילקן, האם אומרים יש ברירה וכל אחת שותה שלה, או לא.

איבעיא: השקה בסיב או שפופרת - האם דרך שתיה בכך.

איבעיא: נשפך חלק מהמים, האם די בשיריים.

ב' שבועות האמורות בסוטה: לר' זירא אמר רב - אחת קודם שנמחקה המגילה, ואחת לאחר מחיקה. לרבא - אחת שבועה שיש עמה אלה, ואחת שבועה שאין עמה אלה, שבועה שיש עמה אלה - לרב עמרם אמר רב: משביעני עליך שלא נטמאת, שאם נטמאת יבואו ביד. לרבא: משביעני עליך שאם נטמאת יבואו ביד, שצריך שבועה של אלה. לרב אשי: משביעני עליך שלא נטמאת, ואם נטמאת יבואו ביד, שצריך שבועה על האשה ועל חלות האלה.

דף י"ח ע"ב

זאמרה האשה אמן אמן - א. אמן על האלה אמן על השבועה. ב. אמן מאיש זה אמן מאיש אחר. ג. אמן שלא שטיית נשואה, ומגלגלים עליה שבועה שלא שטיית ארוסה ושומרת יבם אם הייתה יבמה וכנסה. ד. אמן שלא נטמאתי, ואם נטמאתי יבואו בי. לרבי מאיר: אמן שלא נטמאתי ושלא אטמא תחתך מאישות זו, אבל אין מתנה עמה על קודם שנתארסה, ולא על אחר שתתגרש ונטמאת דרך זנות והחזירה.

שומרת יבם שזינתה - לרב המנוא: אסורה ליבמה, אף לחכמים הסוברים שקידושין תופסים בחייבי לאוין^ב. וראיתו ממשנתנו שמשביעים הסוטה שלא שטית שומרת יבם, הרי שנאסרת עליו כאשת איש שזינתה. למערבא: אין הלכה כדבריו^ג, ומשנתנו כרבי עקיבא שאין קידושין תופסים בחייבי לאוין, שדינם כערוה.

מתנה על נשואין הראשונים, וכן יבם על נשואי אחיו, כפי ששינוי 'זה הכלל, כל שתבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה', אבל ביאות הנ"ל אסורות אותה עליו לעולם.

לרבי מאיר שיכול להתנות עליה שלא תטמא לאחר מכן - לכשתטמא, היו המים בודקים אותה.

לרבי מאיר שיכול גם להתנות על העתיד - מתנה גם על אם יגרשנה ויחזירנה ותטמא^ד.

שבת קודש פרשת תולדות - ב' כסליו תשע"ז

דף י"ט ע"א

זאת תורת הקנאות' - 'זאת' מיעוט 'תורת הקנאות' ריבוי, לכו"ע ממעטים שאין האשה שותה ושונה מבעל ובעל אחד, ולכו"ע מרבים שבשני אנשים ושני בועלים שותה ושונה. איש אחד ושני בועלים, או ב' אנשים ובעל אחד - לת"ק: נתרבו, לחכמים: נתמעטו, לרבי יהודה - איש אחד ושני בועלים נתמעט, שכיון

שקינא לה כבר ונמצאת נקיה נראה שמתכוין להקניטה, אבל ב' אנשים ובעל אחד נתרבה.

הדרן עלך היה מביא

פרק שלישי - היה נוטל

הבעל נוטל את מנחתה מתוך כפיפה מצרית, ונותנה לתוך כלי שרת ונותנה על ידה^א.

'ולקח הכהן מיד האשה' - למדים בגזירה שוה מהאמור בתנופת חזה ושוק ואימורי שלמים 'ידיו תביאנה' - מה בסוטה כהן מניף אף בשלמים כן, ומה בשלמים בעלים מניפים אף בסוטה כן, שכהן מניח ידו תחת ידה ומניף^ב.

הגיש הכהן את המנחה לקרן מערבית דרומית, קמץ, והקטיר הקומץ, והשאר נאכל לכהנים.

נאמר 'השקה' ג' פעמים, א' - אחר מחיקת המגילה קודם הקרבת המנחה, ב' - 'והקטיר המזבחה, ואחר ישקה את האשה את המים', ואח"כ נאמר פעם ג' - 'והשקה'

לחכמים: כיון שפעם הראשונה נכתבה קודם הקרבה כוונת הכתוב שמשקה ואח"כ מקריב, שמקרא האמור ראשון אינו לדרשה אלא לגופו, ומה שנאמר אחר הקטרה 'ואחר ישקה' - 'אחר' היינו אחרי מחיקה גמורה של המגילה, שלא ישקה כל עוד רישומו ניכר. 'והשקה' ג' - שאם נמחקה מגילה ואומרת איני שותה, פותחים פיה ומשקים אותה בעל כרחיה.

לרבי שמעון: כיון שנאמר 'ואחר ישקה' היינו לאחר כל המעשים האמורים למעלה, שג' דברים מעכבים ההשקאה: הקרבת הקומץ, מחיקת המגילה - שלא יהא רישומו ניכר, וקבלת השבועה (מיותר הוא, שאף כתיבת המגילה אינה כשרה קודם קבלת השבועה). 'והשקה' האמור תחילה לפני הקרבת המנחה - שאם השקה ואח"כ מקריב כשרה. 'והשקה' ג' - שאם נמחקה המגילה אחר הקרבת המנחה, ואמרה 'איני שותה' פותחים פיה ומשקים אותה בעל כרחיה.

לרבי עקיבא: 'ואחר ישקה' - אחר הקרבת המנחה וקרבי שמעון, אבל 'והשקה' האמור תחילה לפני הקרבת המנחה אינו בא להכשיר ההשקאה בדיעבד קודם הקטרת המנחה, אלא בא ללמד שאם טעו הכהנים ומחקו המגילה לפני הקרבת המנחה שלא כדין, אף באופן זה אם אמרה 'איני שותה' פותחים פיה ומשקים אותה בעל כרחיה.

מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה - לא עשה ולא כלום.

אמרה 'איני שותה': לרבי עקיבא אם אינה רותנת - אין משקים אותה אפילו נמחקה המגילה, שודאי טמאה היא. אם רואים שהיא רותנת - משקים אותה בעל כרחיה, ונחלקו בדעתו אם היינו משנמחקה המגילה או רק משקרב הקומץ^ג.

יום ראשון פרשת ויצא - ג' כסליו תשע"ז

דף כ' ע"א

איבעיא: אמרה 'איני שותה' ואינה רותנת, וחזרה ואמרה 'שותה אני' - אם אומרים כיון שכבר אמרה 'איני שותה' הרי זו כאומרת 'טמאה אני' ואינה יכולה לחזור בה, או כיון שחזרה לומר 'שותה אני' גילתה דעתה שמה שאמרה 'איני שותה' היה משום פחד. צריך שיתן דבר מר בתוך המים - שנאמר 'ונתן אל מי המרים',

סיכומי התוספות

לר"ת: שרטוט המעכב הוא רק בד' הפאות, אלא שבספר תורה משרטטים גם בין כל שורה ושורה משום 'זה קלי ואנוהו'.
 בא. באופן שמעורים התיבות זה בזה אינה פסולה, ורק אם ניתן לחתוך לשני דפים פסולה. וקרן פרה פסולה לשופר משום שני שופרות אף שהגלדים מחוברים - משום שדרכו להוסיף בכל שנה וכמביאו משופר אחר ומדבקו.

שתי מגילות שלימות שמחקן בכוס, וכן הנותן לאשה ב' גיטין - פסול, משום שנאמר 'ספר' ולא שני ספרים.

בב. שנאמר 'לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר' - לא תהא בה הויה לזר.

בג. אך במקומות אחרים מוכח שהלכה כרב המנוא.

כד. ירושלמי: אדם יכול למחול על קינוי, ואיבעיא: קינא לה וגירשה והחזירה ונסתרה, האם גירושין כמחילה.

כה. ומה שאמרו בירושלמי שהכהן נוטלה מיד האשה ונותנה בכלי שרת - באמת הניגה בכלי שרת כשרה בזר, אלא שמצוה על הכהן ליטלה מיד האשה, וכיון שנטלה הניחה בכלי שרת.

כו. ע"י כהן זקן, או אפילו ילד - שאין יצר הרע לשעה, אך אין להניח ביניהם מפה משום חציצה. סוטה גידמת - לירושלמי: שני כהנים מניפים במקומה, לבבלי: כיון שאינה יכולה להניף אינה שותה.

שיהיו מרים קודם המחיקה.

עד שלא נמחקה המגילה אמרה 'איני שותה' - מגילתה נגזרת בצדידי (בצירי) ההיכל, ומנחתה נשרפת על בית הדשן בעזרה, ששם שורפים פסולי קדשים שמחיצתן לפני מן הקלעים, הואיל ונתקדשה בכלי שרת.

נמחקה המגילה ואמרה 'טמאה אני' - המים נשפכים^מ, ומנחתה נשרפת על בית הדשן. אמרה 'איני שותה' - פותחים פיה ומשקים אותה על כרחיה, שמא טהורה היא ומחמת פחדה אמרה כן^ט.

אינה מספיקה לשתות - עד שפניה מוריקות, ועיניה בולטות, וגידין שבלחיייה נופחים, ונראית כמלאה גידין, וגם בשרה נעשית שורות נפוחות. והם אומרים: הוציאוה, שלא תטמא העזרה, שמא תפרוס נדה מצערה הבא פתאום.

אם יש לה זכות תולה, לתנא דמתניתין - יש זכות תולה שנה ב' או ג' שנים, שהקב"ה מאריך זמן עד ג' שנים, זכר לדבר: 'כה אמר ה' על שלשה פשעי אדום^ט, לרבי אבא יוסי בן חנן - ג' חדשים, כדי הכרת העובר, שדרש 'ונקתה' ע"י זכות כדי 'ונזרע זרע' - כשיעור שהעובר ניכר. לר"א בן יצחק איש כפר דרום - ט' חדשים, שלמדים 'ונזרעה זרע' מהאמור 'זרע יעבדנו יסופר' - הראוי לחיות ולבא לידי סיפור שבחו של מקום.

לבן עזאי חייב אדם ללמד תורה לבתו - שאם תשתה תדע שהזכות תולה לה. לרבי אליעזר המלמד בתו תורה כמלמדה תפלות.

רבי יהושע אומר: רוצה אשה בקב ותפלות, מט' קבין ופרישות.

חסידי שוטה ורשע ערום ואשה פרושה ומכות פרושין (-המכה עצמו בכתלים להראות שהוא עניו וצנוע) - הרי אלו מבלי עולם.

רבי מאיר בתחילה בא ללמוד מרבי עקיבא, ולא יכול היה לעמוד על טעמיו, הלך ללמוד אצל רבי ישמעאל משניות סתומות, וחזר ללמוד אצל רבי עקיבא טעמי המשנה.

רבי מאיר היה סופר והיה מטיל קנקנתום בתוך הדיו, ולא אמר לו רבי עקיבא כלום, ורבי ישמעאל אמר לו: הוי זהיר במלאכתך שהיא מלאכת שמים, ואם תחסיר אות אחת, כגון א' מ'ה' אלוקים אמת, או תייתר אות אחת, כגון 'בראשית בראו', נמצאת מחריב כל העולם. והשיבו: בקי אני בחסירות ויתירות, ואפילו לזבוב שימחוק תג דל"ת ויעשהו רי"ש (ב'שמע ישראל... אחד) אין לי לחוש, מפני שאני מטיל קנקנתום לתוך הדיו ואינו נמחק לגמרי. אמר לו רבי ישמעאל: וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו, והלא פרשת שוטה אינו נכתבת אלא בכתב שיכול למחות. ויש מחליפים 'רבי ישמעאל' עם 'רבי עקיבא'.

דף כ"ב ע"ב

מגילת שוטה שנכתבה לשם שוטה אחת - לתנא דמתניתין אינה כשרה לשוטה אחרת, שצריך כתיבה לשמה, שנאמר 'ועשה לה הכהן' - לה' לשמה, לרבי אחי בר יאשיה כשרה, ש'ועשה לה' היינו מחיקה, שהיא צריכה להיות לשמה.

מטילין קנקנתום לתוך הדיו, לרבי ישמעאל (או לרבי עקיבא, כנ"ל ע"א) ולרבי יהודה בשם רבי מאיר: בפרשת שוטה שבספר תורה לא טייל, שסוברים שמוחקים לה מספר תורה^ט. לרבי יעקב בשם רבי מאיר: בספר תורה מותר, ורק במגילת שוטה שבמקדש לא טייל, שסובר שאין מוחקים לשוטה מפרשה שבספר תורה.

מחלוקת התנאים אם מוחקים לשוטה מתוך ספר תורה - לרבי ירמיה: נחלקו במחלוקת התנאים אם צריך כתיבה לשמה. לרבי פפא: גם הסובר שמוחקים מס'ת אפשר שסובר שאם נכתבה לשם רחל ניתק את המגילה מכל הנשים, ורק ספר תורה שנכתב בסתם כשר לכולן. לרבי נחמן בר יצחק: גם הסובר שמגילתה כשירה לשוטה אחרת אפשר שמודה שאין מוחקים מספר תורה, שרק מגילה שנכתבה לשם אלות כשרה, ולא ספר תורה שכותבים אותו

להתלמד.

מת וטמא מת מותרים להכנס למחנה לוייה - שנאמר 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו', ומשה היה במחנה לוייה.

חרדה מסלקת דמים, ודווקא דאגה שאינה באה פתאום, אבל הבאה פתאום פותחת המקור.

יום שני פרשת ויצא - ד' כסליו תשע"ו

דף כ"א ע"א

כ' נר מצוה ותורה אור' - מה נר אינו מגין אלא לפי שעה אף מצוה כן, מה אור מאיר לעולם אף תורה כן. לרב יוסף: מצוה - מגינה מייסורים אפילו בשעה שאינו עוסק בה, ומצילה מיצר הרע רק בשעה שעוסק בה, תורה מגינה ומצילה בין בשעה שעוסק בה בין בשעה שאינו עוסק בה. לרבא: מצוה - בין כשעוסק בה ובין כשאינו עוסק בה מגינה מייסורים ואינה מצילה מיצר הרע, תורה - בשעה שעוסק בה מגינה ומצילה, כשאינו עוסק בה מגינה ואינה מצילה.

'בהתהלךך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך' - תורה תנחה אותך בעולם הזה, 'בשכבך' - תשמור עליך אחר מיתה, 'הקיצות היא תשיחך' - לעתיד לבא תליץ בעדך את זכותך.

משל למהלך באישון לילה ואפילה, שמתירא מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ומחיה רעה ומן הלסטים, ואינו יודע באיזו דרך מהלך. נזדמנה לו אבוקה של אור - ניצל מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים (-זכה לקיים מצוה, ניצל ממקצת פורענות), ועדיין מתיירא מחיה רעה וליסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך, כיון שעלה עמוד השחר ניצל (-זכה לתורה ניצל מחטא ויסורין), ועדיין אינו יודע באיזו דרך מהלך, הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם. מה היא פרשת דרכים: לרב חסדא - תלמיד חכם ביום המיתה, שכיון שלא פירש מתורה עד יום מותו ניצל מכולן. לרב נחמן בר יצחק - תלמיד חכם שזכה ליראת חטא אחר שזכה לתורה, שהתורה מלמדתו מצוות וממה הוא צריך לפרוש, ויראת חטא מונעת אותו מלרדוף אחר יצרו. למר זוטרא - עדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך אם יזכה להיות תלמיד חכם שיסייעוהו מן השמים להתקבל דבריו להורות כהלכה, וכשמגיע לכך - ניצול מכולם^ט.

עבירה מכבה שכר מצוה (נר מצוה), ואין עבירה מכבה שכר תורה (תורה אור), שנאמר 'מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה' (תורה).

זכות התולה לשוטה - היינו זכות מצוה, שמגינה מייסורים גם בשעה שאין עוסקים בה. או זכות תורה, ואע"פ שעסק בתורה אינו מגין עליה שכיון שאינה מצוה אין שכרה גדול, אמנם יש לה זכות תורה במה שטורחת בבנה ובעלה שילמדו תורה.

בשכר שהנשים טורחות להביא בניהם לבית הספר לקרוא מקרא ולשנות משנה, וממתינות לבעליהן היוצאים לעיר אחרת ללמוד תורה - מתחלקות עמהם בשכר הלימוד.

אלמלא דרשו דואג ואחיתופל הפסוק 'נר מצוה ותורה אור' שאין עבירה מכבה תורה - לא רדפו אחר דוד באמרם שה' עזבו ככתוב 'לא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך'.

'בוז יבוזו לו' - לא כשמעון שהתפרנס ע"י עזריה אחיו והתחלק בזכות לימודו, ולא כרבי יוחנן שלמד והתפרנס ע"י הנשיא, אלא כהלל שעסק בתורה מתוך עוני, ששבנא אחיו של הלל עסק בעסקא, לסוף אמר להלל להתחלק עמו בעסקא ויתחלקו בשכר תורתו, יצאה בת קול ואמרה: 'אם יתן איש את כל הון ביתו בוז יבוזו לו'.

דף כ"א ע"ב

סיכומי התוספות

מז. לרבינו חננאל: נחלקו בדעת רבי עקיבא אם סובר כחכמים, שמשקה קודם הקטרת המנחה, או כדעת רבי שמעון שקודם מקטיר. כח. בהיכל.

ט. ירושלמי: לפי שגרמה לשם שימחוק, לבית שמאי אפילו נמחקה אות אחת, לבית הלל דווקא שנמחקו שתי אותיות.

ל. לירושלמי: יש זכות תולה שנה - מנבוכדנצר, ב' שנים - מאמנון, ג' - מאחאב

לא. דווקא אם נכתבה אותה פרשה לאחר שקבלה עליה שבועה שהרי אם נכתבה קודם קבלת שבועה לא עשה ולא כלום, ואע"פ שהסופר לא נתכוין לשם שוטה אלא לשם ס"ת, גם בזמנה אין מטילין קנקנתום לדיו שבפרשת שוטה דכתיב "ומחה" ובעיני כתב שיכול למחות

לב. ואף לסוברים שאין התורה מצילה מיצר הרע בשעה שאין עוסק בה - סתם תלמיד חכם תורתו אומנותו וכל שעה עוסק ומהרהר בה, ואינו הולך ד' אמות בלא תורה.

לרבי אליעזר כל המלמד בתו תורה - כאילו למדה תיפלות, שמתוכה היא מבינה ערמומית ועושה דבריה בהצנע.

'אני חכמה שכנתי ערמה' - לרבי אליעזר: כיון שנכנסה חכמה באדם נכנסה עמו ערמומית. לחכמים: אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהם לפרוש מכל עסקים ונעשה עני וחסר כל, או שמערים שתתקיים תורתו - לקבוץ על יד וללמוד מכל אדם.

'והחכמה מאין תמצא' - אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו.

אמר רבי יהושע: רוצה אשה בקב ותיפלות אע"פ שמזונותיה מועטים, מתשעת קבין ופרישות. לפיכך אין טוב שתלמד תורה.

חסיד שוטה - הרואה אשה טובעת בנהר ונמנע להצילה מחמת חסידות²¹.

רשע ערום - לרבי יוחנן: המטעים דבריו לדיין קודם בעל דין חבירו. לר' אבהו: הנותן דינר לעני להשלים לו מאתיים זוז. לרב אסי אמר רבי יוחנן: המשיא עצה לבנים למכור בנכסים מועטים, שמפקיעים ממזונות הבנות²². לאביי: המשיא עצה למכור למי שקיבל נכסים ממי שאמר 'נכסי לך ואחריך לפלוני', לרשב"ג שאין לשני אלא מה ששייר הראשון (אבל לרבי השני מוציא מיד הלקוחות). לרב יוסף בר חמא א"ר ששת: המכריע אחרים כאורחותיו לעשות כמוהו, שאין תוכו כבודו. לרבי זריקא א"ר הונא: המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים. לעולא: שקרא ושנה לא שימש תלמידי חכמים ללמוד סברת הגמרא, רשע הוא - שאין תורתו על בורייה, ואין ללמוד הימנו, וערום - שהשומע קולו סבור שהוא בקי בטעמיהם, ונוהג בו כבוד כת"ח.

יום שלישי פרשת ויצא - ה' כסליו תשע"ו

דף כ"ב ע"א

קרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים - לר' אלעזר: עם הארץ (שחשוד על המעשרות וטהרות). לר' שמואל בר נחמני: בור (שגרוע מעם הארץ), לר' ינאי: כותי (ואסור לאכול פתו ויינו, כיון שלא שימש ת"ח אינו מקפיד על דברי חכמים, ולא שנה אלא להראות עצמו כת"ח), לר' אחא בר יעקב: מכשף, שאוחז עיניים וגונב לבבות, ומסתבר כדבריו.

מי הוא עם הארץ שנחשד על הטהרות ומעשרות - לרבי מאיר: שאינו קורא קריאת שמע שחרית וערבית בברכותיה, שאינו יודע כלום. לחכמים: שאינו מניח תפילין. לבן עזאי: שאין לו ציצית בבגדו. לר' יונתן בן יוסף: שיש לו בנים, ואינו מגדלם ללמוד תורה. לאחרים: אפילו קרא ושנה אך לא שימש תלמידי חכמים.

קרא ולא שנה - בור. לא קרא ושנה - עליו נאמר 'וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם וזרע בהמה'.

'ירא את ה' בני ומלך ועם שונים אל תתערב' - אלו השונים משניות ולא שימשו תלמידי חכמים, ולא הקפידו לידע טעמי המשניות.

כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה - דומה בעיניו היתר.

התנאים המורים הלכה מתוך משנתם - מבלי עולם הם, שאין יודעין טעמי המשנה.

'הליכות עולם לו' - השונה הלכות, עולם שלו - בזכותו.

בתולה ציילנית (-בעלת תפילה) כיוחני בת רטיבי (שהייתה מכשפה ועוצרת רחמם של יולדות, ואמרה שהולכת להתפלל וביטלה כישופיה), ואלמנה שובבית (-שהולכת ומבקרת שכנותיה תמיד), וקטן שלא כלו לו חדשיו (-תלמיד חכם המבעט ברבותיו, לר' אבא: תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה) - הרי אלו מבלי עולם.

רבי יוחנן למד יראת חטא מבתולה - שהתפללה שלא יכשלו בה

בני אדם להפסיד חלקם מגן עדן ולירש גיהנום. ולמד קיבול שכר מאלמנה - שהייתה מתפללת כל יום בבית מדרשו, אע"פ שהיה בית הכנסת בשכונתה, משום שכר פסיעות.

'כי רבים חללים הפילה' - זה תלמיד חכם שלא הגיע להוראה ומורה, והיינו שהוא פחות מארבעים שנה²³, ויש בעירו גדול ממנו בחכמה²⁴. 'ועצומים כל הרוגיה' - זה תלמיד חכם שהגיע להוראה ואינו מורה.

דף כ"ב ע"ב

ז' פרושים שהם מבלי עולם: שיכמי - שעושה מעשה שכם (שמלו להנאתם), שמעשי להנאתו שיכבדוהו בני אדם. נקפי - מהלך בשפלות עקב בצד גודל, ואינו מרים רגליו מן הארץ, ומתוך כך מנקף אצבעותיו באבנים. קיזאי - עושה עצמו כעוצם עיניו ומקיז דם בכתלים, מדוכיא - הולך כפוף, מה חובתי ואעשנה - כאילו עשה הכל, וי"א העושה מאהבת השכר ומיראת העונש.

לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה - שמתוך שלא לשמה בא לשמה²⁵.

הנסתרות מבני אדם נסתרות, והגלויות גלויות, אבל לב"ד הגדול כולם גלויות, והוא יפרע מן המתכסים בטליתות, ומראים עצמם כפרושים ואינם כן.

אשת ינאי המלך פחדה שאחר מותו יעבירו המלוכה מבניה, ואמר לאשתו: אל תיראי מהפרושים (ששנאו אותו לפי שהרג הרבה חכמים, ונעשה צדוקי) - שצדיקים הם ולא יגמלו רעה לך ולבניך שלא חטאו, ולא ממי שאינם פרושים - שהם אוהבי, אלא מהצבועים - שהם רשעים ועושים עצמם כפרושים.

יום רביעי פרשת ויצא - ו' כסליו תשע"ו

דף כ"ג

לרבי שמעון אין זכות תולה במים המרים, שאילו תולה לא יודו הטמאות, ואתה מוציא שם רע על הטהורות ששתו. לרבי - זכות תולה, ואינה יולדת ואינה משבחת אלא מתנוונת והולכת, עד שמתה באותה מיתה.

נטמאת מנחתה עד לא קדשה בכלי - הרי היא ככל המנחות שנטמאו עד שלא נתקדשו בכלי, ונפדית. משנתקדשה בכלי - הרי היא ככל המנחות שנטמאו אחר שנתקדשו, ותשרף.

אלו שמנחותיהן נשרפות: האומרת טמאה אני לך, באו עדים שהיא טמאה, האומרת איני שותה, זו שבעלה אינו רוצה להשקותה, זו שבעלה בא עליה בדרך²⁶.

'כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' - יתור 'ממנו' נדרש: לא תקטירו כל שכבר עלה ממנו אשה לה', שאסור להעלות על המזבח בשר כל הקרבנות (חוץ מעולה) ושיירי מנחה, לרבי אליעזר: האיסור רק אם מעלהו לשם ריח ניחוח, אבל לשם עצים מותר.

נאמר במנחת חוטא של כהן 'זהיתה לכהן כמנחה' - לרבי שמעון: כמנחת ישראל שנקמצת, ולא כמנחת כהן הבאה נדבה שאינה נקמצת. אבל אין שייריה נאכלים אלא קרבים לחוד - שנאמר 'וכל מנחת כהן כליל תהיה'. לחכמים: כמנחת נדבתו של כהן שכליל תהיה ואינה נקמצת. לרבי אליעזר ב"ר שמעון: הקומץ קרב, והשירים מתפזרים על בית הדשן.

כל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות, שאין מנחתה נאכלת - מפני שיש לבעלה חלק בה (שמקריבה משלו), ואינה עולה כליל כמנחת כהן - שיש לה חלק בה (שלכפרה באה), אלא הקומץ קרב לעצמו, והשירים - לרבי אליעזר קרבים לחוד לשם עצים, ולרבי אליעזר ב"ר שמעון מתפזרים על בית הדשן.

כהנת שנשאת לישראל - מנחתה נאכלת.

סיכומי התוספות

ג. בירושלמי: ראה תינוק טובע בנהר ואומר לכשאחלוץ תפילין אציל אותו, ועד שחלץ כבר מת.

לד. אבל מכרו מדור אלמנה - לא עשו ולא כלום. נכסים המשועבדים למזונות אלמנה - לתירוץ א' לא עשו ולא כלום, שבעלה משועבד לה בחייו. לתירוץ ב' דינם כמזונות הבנות, שאינם דומים למדור שכבר דרה בבית זה בחייו.

לה. משהתחיל ללמוד.

לו. לתוס' אע"פ ששנה לו בחכמה מ"מ השני הגיע להוראה בשנים

לז. אבל העוסק שלא לקיים אלא להוסיף על חטאו פשע - נעשית לו התורה סם המות, ועליו אמרו 'נוח לו שלא נברא'.

לח. וכן אם מת הוא או היא.

בין כהן לכהנת: מנחת כהנת נאכלת, היא מתחללת ע"י בעילה אסורה, מטמאה למתים, אינה אוכלת בקדשי קדשים, מה שאין כן כהן.

בין איש לאשה: איש פורע ופורם כשהוא מנוגע, מדיר בנו בניזר, מגלח על נזירות אביו^ט, מקדש את בתו, מוכר בתו, נסקל ערום, נתלה, נמכר בגניבתו, מה שאין כן אשה.

הדרן עלך היה נוטל

יום חמישי פרשת ויצא - ז' כסליו תשע"ז

דף כ"ד

פרק רביעי - ארוסה

ארוסה ושומרת יבם אינן שותות - שנאמר 'אשר תשטה אשה תחת אישה'. ולא נוטלות כתובה - שהיא גרמה להאסר עליו.

אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ונתין - אינה שותה, שנאמר 'כי תשטה אשתו' - בראויה לאישות. ואינה נוטלת כתובה - שסתירתה אוסרתה עליו אף אילו הייתה ראויה לו.

אמרה 'טמאה אני לך', או 'איני שותה', או שבאו עדים שנטמאה - אינה שותה ואינה נוטלת כתובה.

אמר בעלה 'איני משקה', או שבא עליה בדרך - אינה שותה, אבל נוטלת כתובה - שהוא גרם לה שלא תשתה.

מת בעלה של סוטה קודם שהשקה אותה - אינה שותה, שאי אפשר לקיים 'והביא האיש את אשתו'. לבית שמאי נוטלת כתובה, ולבית הלל אינה נוטלת.

נשא מעוברת או מינקת חבירו וקינא לה - לרבי מאיר אינה שותה ואינה נוטלת כתובה, שאינה ראויה לקיימה. לחכמים - שותה, כיון שיכול להפרישה עד כ"ד חודש ולהחזירה.

איילונית וזקנה ושאינה ראויה לילד - לת"ק: אינה שותה ואינה נוטלת כתובה, שאסור לקיימה. לרבי אלעזר: שותה, שיכול לקיימה ע"י שישא אחרת לפרות ולרבות הימנה.

אשת כהן - שותה ומותרת לבעלה.

אשת סריס - שותה, וכגון שנסתרס לאחר שנשאה, וקדמה שכיבת בעל לבעול.

קינא לה מאחד כל העריות - הרי זה קינאי, ואם נסתרה עמו נאסרת על בעלה ושותה. אבל קינא לה מקטן וממזי שאינו איש אינו קינאי.

בית דין מקנין - למי שנתחרש בעלה, נשתטה, חבוש בבית האסורין. לת"ק - לפוסלה מכתובתה ולא להשקותה, שנאמר 'והביא האיש את אשתו', ואף בעלה לא ישקנה בקינאי זה לכשיצא מבית האסורין, שצריך 'וקינא... והביא'. לרבי יוסי - לכשיצא בעלה מבית האסורים ישקנה, שאין צריך 'וקינא... והביא' באותו אדם.

'דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם' - לרבות ארוסה ושומרת יבם לקינאי, וכן מבואר במשנה ששנתה שלא שותות ולא נוטלות כתובה, ומשמע שמקנא לה, שבלא קינאי לא הייתה מפסידה כתובתה.

מתניתין דקתני דאין ארוסה ושומרת יבם שותות רבי יונתן היא דממעט מ"תחת אישך" פרט לשומרת יבם, ו"מתחת אשה" ממעט ארוסה, אבל לרבי יאשיה ממעט מתחת אישך פרט לארוסה אבל

שומרת יבם נתרבה "מאיש איש", דלא מסתבר למעט מתחת אישך שומרת יבם דלא מיחסרי מסירה לחופה להיות אשתו, לרבי יונתן לא מסתבר למעט ארוסה מתחת אישך דנחשב כאשתו כיון דבאה לו ע"י קידושי עצמו וסוקלין אותה בשבילו אם זינתה.

פלוגתת רבי יאשיה ורבי יונתן, ריבוי דאיש איש לרבי יאשיה לשומרת יבם לרבי יונתן לאשת חרש ואשת שוטה ואשת שעמום שב"ד מקנין לה, מיעוט דתחת אשה לרבי יונתן לארוסה, לרבי יאשיה להקיש איש לאשה ואשה לאיש.

'מבלעדי אישך' - משמע שקדמה שכיבת בעל לבעול, ומה שנצרך פסוק למעט ארוסה משתייה - היינו שבא עליה ארוס בבית אביה קודם הזנות. ומה שנצרך פסוק למעט שומרת יבם - היינו שבא עליה בעודה שומרת יבם, וכשמואל הסובר שיבם הבא על יבמתו ביאה גרועה (כגון בזנות) קנאה רק לדברים האמורים בפרשה.

יום שישי פרשת ויצא - ח' כסליו תשע"ז

דף כ"ה ע"א

למסקנא: עוברת על דת צריכה התראה, שמא תחזור בה ואז לא תפסיד כתובתה. והוכיחו כן ממה ששינוי שבית-דין מקנין לזו שנתחרש או נשתטה בעלה או שהיה חבוש בבית האסורים, לא להשקותה אלא לפוסלה מכתובתה, הרי שבלא התראה אינה מפסידה כתובתה.

ארוסה ושומרת יבם מקנא לה - לאסרה עליו, ולהשקותה כשהיא נשואה. ולמסקנא - גם להפסידה כתובתה.

אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לנתין וממזר - מקנא לה, לאסרה על הבעול. ולמסקנא - גם להפסידה כתובתה.

איבעיא: עוברת על דת - האם תלוי בקפידת הבעל, ואם רוצה יכול לקיימה, או כיון שדרך הבעל להקפיד, בעל כרחו מוציאה⁴⁰.

ר' יאשיה אמר ג' דברים בשם זעירא: בעל שמחל על קינויו - הקינוי מחול, זקן ממרא - אם רצו ב"ד הם מוחלים לו, בן סורר ומורה - אם רצו אביו ואמו הם מוחלים לו. וחבריו שבדרום לא הודו לו על מחילה לזקן ממרא - שלא ירבו מחלוקות בישראל.

בעל שמחל על קינויו הקינוי מחול - נחלקו רב אחא ורבינא אם גם אחר סתירה, או רק קודם, והוכיחה הגמרא מברייתא שרק קודם.

דף כ"ה ע"ב

מת בעלה של סוטה קודם שהספיק להשקותה - לבית שמאי: נוטלת כתובתה, ששטר העומד לגבות כגבוי⁴¹, והיא מוחזקת בנכסיו יותר מהיורשים, ועליהם להביא ראיה שזינתה בסתירה זו ואבדה כתובתה. לבית הלל: אינה נוטלת⁴², ששטר העומד לגבות אינו כגבוי⁴³, ועליה להביא ראיה שחייבים לה כתובה⁴⁴.

שנינו לעיל (כד): איילונית וזקנה ושאינה ראויה לילד, לא נוטלות כתובה ולא שותות, רבי אליעזר אומר יכול הוא לישא אשה אחרת ולפרות ולרבות הימנה. ופירש אביי: לא נחלק רבי אליעזר אלא בזקנה ושאינה ראויה לילד, אבל באיילונית לדברי הכל אינה שותה, שנאמר 'ונקתה ונזרעה זרע' - מי שדרכה להזריע. (ולהלן כ"ו). יבואר שיש חולקים שאף איילונית שותה).

סיכומי התוספות

ט. שמביא קרבנות נזירות ממועות סתומים שהניח אביו לנזירותו.

מ. ויש לפשוט מהאמור להלן שיכול בעל למחול על הקינוי, שגם בעוברת על דת שהתרה בה בעלה, יכול למחול ולקיימה.

מא. דווקא בזה שהיא בחיים, והנכסים בודאי של הבעל, וכל הספק הוא רק אם אבדה כתובתה או לא, כיון שהנכסים כגבויים בידה נוטלת הכל, אבל כשיש ספק על עצם כח גבייתה בנכסים אלו, מה ששטר כגבוי לבית שמאי מועיל לה רק ליטול מחצה. וכגון בנפל הבית על הבעל ועל אביו, ואין ידוע אם האב מת קודם והגיעו נכסיו ליד הבעל ונשתעבדו לכתובה, נוטלת רק מחצה, כיון שהוא ספק אם האב מת ראשון ועמדו הנכסים בחזקתה, או הבן מת ראשון ואין לה באותם נכסים כלום. וכן בנפל הבית על בעל ועל אשתו וספק אם היא מתה ראשונה וירשה הבעל שלא ניתנה כתובה לגבות מחיים, או הבעל מת ראשון והנכסים בחזקת יורשיה. וכן לגבי שומרת יבם שמתה.

כמו כן, מחלוקת התנאים בלא מצא בתולים אם חייב כתובה היינו אפילו לדעת בית שמאי, שהרי הבעל טוען שהייתה בעולה קודם אירוסין ומקחו מקח טעות, ונמצא שמעולם לא עמד השטר לגבייה.

מב. ונכסי מלוג אינה מפסידה. ולענין נכסי צאן ברזל מסתפקים התוספות.

מג. ואף לסוברים כן ושמה ברי עדיף, אין טענתה שלא זינתה נחשבת לטענת ברי - כיון שהתורה קבעה בספק עד שתשתה.

מד. ואין להעמיד אשה בחזקתה ותגבה כתובה [כמו בלא נמצאו לה בתולים, לסוברים שם כך] - שרגליים לדבר, שקינא לה ונסתרה, והכתוב הוציאה מאותה חזקה ועשאה ספק.